



**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

**En studie av emigrationen till Nordamerika från Valle härad
i Skaraborgs län 1860-1929**

Staffan Berlin

Akademien för ekonomi, samhälle och teknik

Historia

C-nivå, 61-90 poäng

15 hp

Handledare: Bengt Nilsson

Examinator: Mats Fagerberg

Termin: VT

År: 2015

ABSTRACT

This essay is about the emigration from Valle in the county of Skaraborg in Sweden to the USA, during the period 1860-1929. The following questions have been raised and investigated.

- How many people emigrated from Valle?
- Does the emigration from Valle follow the fluctuations in Sweden as a whole?
- Did the pattern of emigration differ from Sweden as a whole, concerning whether people moved alone or in family groups, as well as their age, sex and social status?
- Is it possible to identify general reasons to the fluctuations in Valle and the reasons behind?

During the investigated period 1 389 people emigrated from Valle. The pattern followed the emigration from Sweden as a whole in the late 1860:s and from 1880 and onwards, while the main differences appear in the late 1870:s and from 1890 and onwards.

The emigrants from Valle were mainly young peasants and maids between 15 and 30 years old, who did not own their own land.

Valle is located in a farming area and most people had their living from the agricultural sector. Not even the neighboring cities Falköping, Skara and Skövde were industrialised. This explains why the emigration from Valle was not affected by the industrial crisis in Sweden in the late 1870:s and from 1890 and onwards.

On the other hand Valle was heavily hit by the agricultural crisis in the late 1860:s and during the 1880:s, due to bad harvests but also heavy competition of corn from the USA and Ukraine.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	4
1.1 Syfte och frågeställningar.....	5
1.2 Avgränsning.....	5
1.3 Centrala begrepp.....	6
1.4 Material.....	7
1.5 Metod.....	8
1.6 Forskningsläge.....	8
1.7 Teori.....	10
1.8 Disposition.....	13
2. BAKGRUND: ORSAKER TILL DEN SVENSKA EMIGRATIONEN TILL NORDAMERIKA	14
2.1 Folkökning och ökad rörlighet bland befolkningen.....	14
2.2 Religiös ofrihet.....	15
2.3 Ekonomisk effektivisering och liberalisering.....	15
2.4 Ekonomiska konjunkturer och personlig påverkan.....	16
2.5 Värnplikten.....	17
2.6 Emigrationsdrivande faktorer.....	17
3. SKARABORGS LÄN UNDER EMIGRATIONSÅREN	19
4. EMIGRATIONEN FRÅN VALLE HÄRAD	21
4.1 Familjeutvandring och ensamutvandring.....	22
4.2 Män och kvinnor.....	23
4.3 Emigrationen från Valle härad till Nordamerika 1860-1869.....	23
4.4 Emigrationen från Valle härad till Nordamerika 1870-1879.....	25
4.5 Emigrationen från Valle härad till Nordamerika 1880-1889.....	26
4.6 Emigrationen från Valle härad till Nordamerika 1890-1909.....	27
4.7 Emigrationen från Valle härad till Nordamerika 1910-1929.....	29
5. SLUTSATSER	31
6. LITTERATURLISTA	35
7. KÄLLOR	37
BILAGOR	39-77
TABELLER	78

1. INLEDNING

Ute på vägen vände sig Karl Oskar om en sista gång och tittade åt stugan: På farstubron stod hans far och mor kvar och såg efter de bortfarande, fadern framåtlutad och krokryggig, stödd på sina kryckor, modern tätt invid hans sida, högväxt och rak i ryggen. Här satt de unga som drog bort, där stod de gamla som lämnades kvar... Kristina nämnde inte för Karl Oskar, att hon hade råkat höra några ord, som Nils hade fällt när skjutsen var i ordning: Jag ska väl gå ut på bron och beskåda mina söners likfärd.¹

Från 1840-talet till cirka 1930 emigrerade ungefär 1,3 miljoner människor från Sverige till transoceaniska länder, varav 97 % utvandrade till Nordamerika. Cirka 200 000 av de svenska utvandrarerna återvände till hemlandet.² Emigrationen var inget svenskt fenomen utan var en trend i hela Europa vid denna tid. Totalt utvandrade cirka 33 miljoner människor från Europa till USA från 1821-1930. Under samma tidsperiod flyttade ytterligare cirka 17 miljoner européer till andra transoceaniska länder som Kanada, Sydamerika och Australien.³

Skälen till att människor flyttade var många. En del emigranter sökte sig bort från politiskt- och religiöst förtryck. Samtidigt var 1800-talet ett på många sätt omvälvande århundrade. Industrialiseringen slog igenom på allvar under den senare delen av århundradet och effektiviseringar inom jordbruket bidrog till en kraftig befolkningsökning, samtidigt som detta gjorde att många människor inte kunde försörja sig inom jordbruket. Folkomflyttningar skedde inom länderna då många sökte sig från landsbygden in till städerna i hopp om att få ett arbete inom den växande industrin.⁴ Andra tog beslutet att lämna landet. Att emigrera torde för de allra flesta ha varit ett svårt beslut, då det innebar att lämna sin hembygd för en oviss framtid i ett främmande land, kanske för att aldrig mer återvända.

Inte heller den europeiska emigrationen under 1800-1900-talet var något unikt fenomen. Människor har i alla tider flyttat över kortare eller längre avstånd och vanliga orsaker till människors beslut att emigrera har varit förtryck, politisk oro eller krig.⁵ Även idag ser vi hur stora strömmar av människor i olika delar av världen bryter upp och lämnar sina hem i hopp om en bättre framtid, precis som de cirka 1,3 miljoner svenskar som i likhet med Karl-Oscar och Kristina i Vilhelm Mobergs böcker om "Utvandrarerna" gjorde under perioden 1840-1930.

¹ Moberg, Vilhelm 1993, s. 261 ff.

² Norman & Runblom 1980, s. 7

³ Hans Norman "Emigration. Utvandringen från Sverige", *Nationalencyklopedin* (Malmö 1991)

⁴ Beijbom 1995, s. 14 f.

⁵ Norman 1991.

En del migranter kommer till Sverige, som idag är ett land som fler människor flyttar till än ifrån.

Att öka kunskapen om utvandrarnlandet Sverige under 1800-talet och det tidiga 1900-talet är därför viktigt i flera avseenden. Bland annat för att skapa en förståelse för de människor som av olika skäl bryter upp från sina hemländer och söker sig till Sverige idag.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka orsakerna till emigrationen till Nordamerika från Valle härad mellan åren 1860-1929 utifrån följande frågeställningar:

- Hur stor var emigrationens omfattning från Valle härad?
- Följer emigrationen från Valle härad fluktuationerna i riket som helhet?
- Skiljer sig emigrationsmönstret i Valle härad från riket som helhet avseende andel ensamutvandrare respektive familjeutvandrare samt emigranternas, kön, ålder och sociala status?
- Går det att koppla yttre orsaker till emigrationens fluktuationer i Valle härad och i sådana fall vilka?

1.2 Avgränsningar

Jag har valt att studera emigrationen från Valle härad till Nordamerika. Mycket tyder på att inga tidigare undersökningar har gjorts om emigrationen från området.

Undersökningsområdet Valle härad ligger i Västergötland och innefattar de tio socknarna Bolum, Eggby, Häggum, Istrum, Norra Lundby, Norra Ving, Skärv, Stenum, Varnhem och Öglunda. Området är beläget öster om Skara. De västra delarna av Valle härad utgörs av slättområden, medan det i öster övergår i mer kuperad terräng vid foten av berget Billingen.⁶ Jordbruket var grunden för människors försörjning i området under undersökningsperioden.

⁶ "Valle härad", *Nationalencyklopedin* (Malmö 1996).

En intressant aspekt blir därför att undersöka i vilken mån förhållandena inom det lokala näringslivet påverkade utvandringen från Valle härad.

Med undantag för en större grupp emigranter om 24 personer år 1854 från Norra Lundby församling, är det endast ett fåtal människor som emigrerar från undersökningsområdet före 1860-talet. Åren 1868-1869 markerade startskottet för den stora emigrationen från Valle härad och första världskrigets utbrott innebar slutet för densamma. Under 20-talet var det sedan endast enstaka emigranter som lämnade området. Efter den stora depressionen 1929 upphörde emigrationen helt.⁷ Jag har därför valt att avgränsa studien till perioden 1860-1929.

Under den stora emigrationsperioden var det vanligt att människor i Sverige flyttade i etapper. Många lämnade landsbygden och flyttade in till städerna för att efter en tid lämna landet.⁸ I min studie är det endast de emigranter som enligt källmaterialet flyttade direkt från Valle härad till Nordamerika, som har tagits med i undersökningen.

1.3 Centrala begrepp

Då jag i min undersökning använder mig av begreppet emigration utgår jag från följande definition av H.P. Fairchild och Julius Isaac. Enligt Fairchild är emigration:

en av de historiska fenomen som kan beskrivas som massförflyttningar av människor”, samt ”som en individuellt genomförd fredlig folkförflyttning av fria människor i motsats till kollektiva invasioner och till ofria förflyttningar av slavar eller flyktingar”.⁹

På 1940 talet utvecklade Julius Isaac ovanstående definition med att: ”den frivilliga massförflyttningen också måste vara förenad med en intention att åstadkomma en varaktig förändring av bostadsort”.¹⁰

Ytterligare två centrala begrepp i undersökningen är *push* och *pull*. Push är de negativa faktorer som gör att människor tar beslutet att flytta, medan pull är de positiva faktorer i det

⁷ ”Emigranter Svenska kyrkböcker” tillgänglig via <http://www.emiweb.eu/EmiWeb/showemigrationinfo.x> 2015-05-09

⁸ Norman 1974 s. 73

⁹ Kälvevärd 1973 s. 53

¹⁰ Kälvevärd 1973 s. 53

område/land man väljer att flytta till. Exempel på push-faktorer kan vara svält, naturkatastrofer och förföljelser, medan exempel på pull-faktorer kan vara demokrati och goda möjligheter att få arbete.¹¹

1.4 Material

Mitt källmaterial har jag hämtat från det databasen ”Emigranter Svenska kyrkböcker”. Detta är ett digitalt arkiv som är tillgängligt via websidan www.emiweb.se. Här har man överfört uppgifter om emigranter registrerade i svenska kyrkoregister ur husförhörlängder. Samtliga 64 526 registrerade emigranter från Skaraborgs län har överförts från de husförhörlängder jag har använt mig av. Här har jag funnit uppgifter om ålder, kön, yrke, civilstånd samt information om utvandrarna har rest ensamma eller ingått i en familjegrupp.

I de rapporter som prästerna skickade in till SCB registrerades personer som utflyttade när de tagit ut sitt flyttbetyg. I dessa register skrev man även in det destinationsland som emigranten hade uppgett. Det kan finnas en osäkerhet om emigranten verkligen verkställde beslutet att flytta. Likaså om dessa personer flyttade till den plats som de hade uppgett.¹²

Ytterligare ett problem med materialet är den så kallade olagliga emigrationen. Denna omfattar de emigranter som inte tagit ut något flyttbetyg och därför inte registrerades alls. Enligt Emigrationsutredningen, var det cirka 20 % av emigranterna som utvandrade utan betyg fram till 1860 och ca 10 % i början av 1880-talet. Den olagliga emigrationen var nästintill obefintlig under perioden 1885-1893 för att därefter öka markant till följd av strängare regelverk för utvandringstillstånd för värnpliktiga.¹³

Det källmaterial som jag utgår ifrån nämner endast de emigranter som flyttat direkt från Valle härad till Nordamerika. När källmaterialet ger information om emigranternas destinationsland görs en åtskillnad mellan Nordamerika (med vilket avses USA) och Kanada. I min undersökning studerar jag endast utvandringen till Nordamerika.

¹¹ ”Push-pull-teorin”, Nationalencyklopedin (Malmö 1994).

¹² Noreen 1987, s. 5

¹³ Noreen 1987, s. 5 ff.

Den tidiga emigrationen skedde i huvudsak i grupper. Det var inte ovanligt att familjer och enskilda gick samman i större grupper.¹⁴ I källmaterialet är det lätt att urskilja familjerna medan det är desto svårare att avgöra i vilken utsträckning människor har utvandrat ensamma eller i grupp i de övriga fallen. I min undersökning görs därför endast en urskiljning mellan familjeutvandrare och ensamutvandrare utifrån de angivelser som ges i källmaterialet. Till ensamutvandrarerna räknas alla emigranter som inte tillhörde en registrerad familjegrupp.

1.5 Metod

Jag har använt mig av en kvalitativ metod med komparativa inslag. I studien har jag sammanställt emigrationsstatistik från socknarna i Valle härad. Dessa har sedan summerats årsvis och sammanställts i tioårsintervall mellan åren 1860-1929. Emigrationens upp- och nedgångar har sedan jämförts med riket som helhet. Detta för att ge svar på frågeställningarna om hur stor emigrationens omfattning var i området och huruvida variationerna följde riket som helhet. De två första frågeställningarna utgör den komparativa delen av uppsatsen.

Den kvalitativa delen har bestått i att analysera flyttningsmönstret och *om* det går att koppla yttre faktorer till emigrationens fluktuationer i Valle härad och om emigrationsmönstret här skiljde sig från riket som helhet. Här har jag samlat in uppgifter om varje enskild utvandrares ålder, kön, yrke, civilstånd och i vilken utsträckning emigrationen har skett familjevis eller individuellt. Dessa uppgifter har jag sedan analyserat och på olika sätt jämfört med tidigare forskning kring emigrationsdrivande faktorer och emigrationsmönster i övriga delar av riket för att på detta sätt försöka besvara frågan om fluktuationernas orsaker.

1.6 Forskningsläge

1907 tillsattes av riksdagen, emigrationsutredningen, ledd av Gustav Sundbärg. Syftet var att söka orsakerna till massemigrationen, för att kunna åtgärda de missförhållanden som fick människor att lämna landet.¹⁵ Utredningen lämnade in sitt betänkande 1913. I Sundbärgs slutsatser pekade han ut tillbakagången inom jordbruket och att denna sektor inte kunnat

¹⁴ Beijbom 1995 s. 41.

¹⁵ Wirén 1975, s. 11

erbjuda de anställda drägliga villkor. Den snabbt expanderande industrin i Sverige ansågs vara orsaken till att inte ännu fler valt att flytta ifrån landet.¹⁶

I strid mot Sundbärgs förklaring menade Paul Noreen i sin forskning på att en utveckling faktiskt skedde inom näringslivet, inklusive jordbruket, även från 1860-talet och framåt.¹⁷

Vidare menade han att tillbakagången inte skedde till följd av vanskötsel, utan att det snarare handlade om andra faktorer och då främst jordbrukskrisen i nordvästra Europa. Orsaken till denna var utländsk konkurrens på den europeiska jordbruksmarknaden i form av billig amerikansk majs.¹⁸

På 1920-talet framlade Harry Jerome en teori om att konjunkturen i Amerika var den avgörande orsaken till invandringens upp- och nedgångar. Högkonjunktur i USA bidrog till en ökad immigration, medan lågkonjunktur ledde till att denna minskade. Jerome ansåg sig även ha stöd för att push-faktorerna var svagare än pull-faktorerna när människor tog beslutet av emigrera (se kapitel 2). Dorothy Swaine Thomas lade ungefär samtidigt fram en liknande teori som Jerome, men där hon gav ”push” en något större betydelse.¹⁹

Frank Thistlewaite menade i sin forskning att emigrationsprocessen måste sättas in i ett större sammanhang och att den borde ses som ett led av den utveckling man ser i Europa under 1800-talet, med industrialisering och urbanisering.²⁰

Under 1900-talet ägnade många forskare sig åt att utröna huruvida det gick att se ett samband mellan emigrationens fluktuationer och konjunkturernas upp- och nedgångar. Gemensamt för alla forskare inom detta område var slutsatsen att dragningskraften och konjunkturläget i USA har haft störst betydelse för människors beslut att emigrera. Den främsta förklaringen till denna slutsats har varit att emigrationens fluktuationer har följt ett liknande mönster i alla europeiska länder oavsett konjunkturläge. *Pull* var med andra ord starkare än *push* enligt dessa slutsatser. Problemet med denna slutsats är att den är alltför generell. Det går att se ett mönster på makronivå, men det är desto svårare att bekräfta sambandet på mikronivå.²¹

¹⁶ Norman 1991

¹⁷ Wirén 1975, s. 95 ff.

¹⁸ Wirén 1975, s. 176 ff.

¹⁹ Kälvemark 1973, s. 60 ff.

²⁰ Wirén 1975, s. 11

²¹ Kälvemark 1973, s. 66 ff.

I boken ”Skara II – 1700-1970” redovisar historikern Lars-Göran Tedebrand sina slutsatser av emigrationen från den intilliggande staden Skara. Under hela perioden 1866-1914 var antalet emigranter från Skara stad lägre än genomsnittet för städerna i Skaraborgs län. Till detta ska också tilläggas att stadsutvandringen var liten i hela länet, vilken Tedebrand förklarar med att Skaraborg saknade egentliga industristäder. Så var fallet även i Skara. Totalt emigrerade 572 personer till Nordamerika från staden under hela massutvandringsperioden, varav 476 personer mellan 1866-1914. Bland Skaraemigranterna var 54,8 procent män vilket ligger i linje med fördelningen mellan könen under massemigrationen. 15 procent av emigranterna var gifta och majoriteten av dem utgjordes av ensamutvandrare. Liksom i resten av riket var det i huvudsak yngre människor som emigrerade.²²

Emigrationen bland de högre socialgrupperna var liksom riket som helhet blygsam och desto större bland de lägre socialgrupperna. Cirka en tredjedel av de vuxna emigranterna utgjordes av pigor. Även här följde Skara stad trenden i riket. Pigorna utgjorde även en stor andel av flyttningen inom riket. Gesäller och arbetare var också de stora grupper bland amerikautvandrarerna.²³

Som tidigare nämnts tyder mycket på att ingen tidigare forskning har gjorts om emigrationen från Valle härad.

1.7 TEORI

Push-pull-teorin så som den formuleras av Christer Lundh och Rolf Ohlson i boken ”Från arbetskraftsimport till flyktinginvandring” (1999), kommer att vara den teoretiska ramen för uppsatsen.

Enligt den enkla push-pull-teorin är beslutet att emigrera ett individuellt beslut där den som emigrerar väger positiva- och negativa faktorer mot varandra i ursprungslandet respektive destinationslandet. Om fördelarna överväger nackdelarna flyttar individen enligt den enkla push-pull-teorin. Inom den bredare forskning som har bedrivits kring migration har man ringat in minst 25 emigrationsdrivande faktorer och 15 faktorer som påverkat valet av

²² Andersson (red) 1975, s. 215ff.

²³ Andersson (red) 1975, s. 217

destinationsland. Den enkla push-pull-teorin ger dock en alltför förenklad bild av människors beslut att bo kvar eller emigrera. Om skillnader i levnadsstandard mellan länder vore den enda grunden för en individs beslut att flytta, varför väljer då 98 % av världens befolkning att bo kvar i sina hemländer?

Den enkla push-pull-teorin utgår från att det är ett frivilligt individuellt beslut att flytta. Krig och hungersnöd tvingar fram beslut att flytta. Det handlar då mer om att minimera olycka än att maximera lycka. Ett emigrationsbeslut handlar dock inte om en enkel kategorisering av frivillighet eller ofrivillighet. Både för flyktingar och arbetskraftsmigranter handlar det om en varierande grad av tvång. För att förstå människors beslut att emigrera är det därför mer rättvisande att sätta in migranter på en varierande skala mellan ytterligheterna absolut tvång och absolut frivillighet.²⁴

Inte heller förklarar den enkla push-pull-teorin varför det är stora förändringar i utvandringstvågorna över tid. Beslutet att emigrera kan enligt Lundh och Ohlsson delas upp i tre steg:

1. beslutet att migrera
2. beslutet varthän migrationen skall äga rum
3. beslutet när migrationen skall äga rum.²⁵

Den forskning som bedrivits om emigrationen till USA visar till exempel på att människor främst har valt att flytta när konjunkturen i USA har varit god, snarare än när den har varit dålig i Sverige. Även om det över tid har varit bättre förhållanden i USA har beslutet att flytta tagits när konjunkturen har varit som bäst i destinationslandet.²⁶

Att det inför ett beslut att emigrera även föreligger flera olika hinder är ytterligare en faktor som den enkla push-pull-teorin inte tar hänsyn till. Det kan föreligga politiska hinder i form av lagar och regler som försvårar emigrationen, såsom svårigheter att få tillstånd att lämna hemlandet, ibland i kombination med hårt bevakade gränser som försvårar illegal emigration. Lagar som försvårar invandring i destinationslandet kan vara ytterligare ett politiskt hinder. Tillämpningen av lagar som på olika sätt reglerar invandringen påverkas även av ekonomiska

²⁴ Lundh och Ohlsson 1999, s. 14 ff.

²⁵ Lundh & Ohlsson 1999, s. 16 f.

²⁶ Lundh & Ohlsson 1999, s. 16-

konjunkturer. Reglerna tenderar att blir strängare under lågkonjunkturer än under högkonjunkturer. Likaså tenderar reglerna att tolkas och tillämpas mer generöst när konjunkturen är god.

Resekostnader är ytterligare ett hinder som den enkla push-pull-teorin inte väger in. När det gäller emigrationen till USA är det framförallt de bättre bemedlade som emigrerar, medan det är mycket sällsynt att de som har det allra sämst ställt ekonomiskt emigrerar. De hade helt enkelt inte råd. På samma sätt har emigranterna högre status ju längre avståndet är till destinationslandet. Dock innebär de allt billigare resorna över Atlanten en viktig förklaring till den kraftigt ökande emigrationen från Europa till USA mot slutet av 1800-talet.²⁷

Den enkla push-pull-teorin utgår från att emigrationen är ett individuellt beslut. Framförallt är det ensamstående personer som dominerar i de flesta emigrantströmmar. Det är lätt att dra slutsatsen att det är svårare för en familj att ta steget att emigrera, då samtliga familjemedlemmars behov måste vägas in. Samtidigt kan till synes individuella beslut vara beslut fattade av familjen. Till exempel kan en individ flytta för att försörja familjen från ett land där lönerna är högre. Detta kan vara en förklaring till att individer vistas under kort tid i främmande land. Att förbereda för resten av familjen att flytta till destinationslandet kan vara en annan. På samma sätt kan en enstaka familjemedlem emigrera för att sprida risker. Om förhållandena i hemlandet av olika skäl är osäkra och riskerar att ytterligare försämrats underlättas en flytt om en enskild familjemedlem finns på plats i destinationslandet.²⁸

Valet av destinationsland förutsätter att individen har fått information om hur förhållandena är där. Här är det framförallt landsmän, ofta vänner och släktingar, vilka har flyttat som genom brev hem har spridit information om landet. Man brukar inom migrationsforskningen dela in flyttningen från ett land till ett annat i tre faser där den första fasen, *pionjärmigration*, utgörs av enstaka individer som på ett delvis slumpartat sätt flyttar till destinationslandet. Via information från de första utvandrarerna utvecklas migrationen till att omfatta allt fler, *grupp migration*. En invandrarkoloni etableras nu i det nya landet och genererar i sin tur en kraftigt ökad emigration från hemlandet. Beslutet att emigrera underlättas av att det finns landsmän, vänner och släkt i destinationslandet. Migrationen övergår i *massemigration*.²⁹

²⁷ Lundh & Ohlsson 1999, s. 18 ff.

²⁸ Lundh & Ohlsson 1999, s. 21

²⁹ Lundh & Ohlsson 1999, s. 20

Det är hoppet om en bättre framtid i form av trygghet, arbete, förbättrad inkomst etcetera som gör att människor väljer att emigrera. Till detta kan man även lägga tidsperspektivet eller *livscykelperspektivet*. En yngre person kan åtnjuta eventuella fördelar under en längre tid än en äldre person, vilket kan förklara varför det främst är yngre människor som väljer att emigrera.³⁰

Till detta ska också läggas, vad Lundh och Ohlsson omnämner som de psykiska kostnaderna av att emigrera:

Man måste här ta hänsyn till att det funnits indirekta kostnader som varit av icke-pekuniär natur, s.k. psykiska kostnader, exempelvis den individuella värderingen av att bryta upp från släkt och vänner samt värderingen av minskade möjligheter till kulturell, politisk och religiös aktivitet. Språket är också utomordentligt viktigt i detta sammanhang. I viss mån är dessa kostnader beroende av hur lika kulturerna är i destinationslandet och i hemlandet. I viss mån sammanhänger detta med migrationsavståndet. De kan också förändras över tiden genom att det blir lättare att emigrera om det redan finns en invandrarkoloni från samma land i destinationslandet.³¹

1.8 Disposition

Undersökningen har disponerats på följande sätt. I kapitel två ges en bakgrund till emigrationen från Sverige till Nordamerika där fokus ligger på de yttre orsakerna till denna. I kapitel tre har jag redogjort för emigrationen från Skaraborgs län där Valle härad har satts in i sitt regionala sammanhang. Här har jag beskrivit förhållandena i de närliggande städerna Falköping, Skara och Skövde under massemigrationen. En statistisk jämförelse mellan utvandringstalen från Skaraborgs län och riket som helhet redovisas tillsammans med en förklaring till dessa siffror. Emigrationen från Valle härad undersöks i det fjärde kapitlet, med utgångspunkt i de problemformuleringar som jag tidigare har redogjort för. I det avslutande kapitlet redovisas de slutsatser jag har kommit fram till i min undersökning.

³⁰ Lundh & Ohlsson 1999, s. 22

³¹ Lundh & Ohlsson 1999, s. 23

2. BAKGRUND: ORSAKER TILL DEN SVENSKA EMIGRATIONEN TILL NORDAMERIKA

Redan på 1600-talet flyttade de första svenskarna till Nordamerika. Denna tidiga emigration var dock i ytterst liten skala.³² Den stora emigrationen från Sverige tog sin början under 1840-talet, med uppgångar i mitten av 1850-talet och slutet av 1860-talet och med de stora topparna under 1880- och 1890-talen.³³ Emigrationstalen var fortsatt höga fram till första världskrigets utbrott som innebar att utflyttningen från Sverige kraftigt minskade. Antalet utvandrare var fortsatt låga även efter kriget, med undantag för år 1923 som kom att innebära den sista stora emigrationstoppen på grund av en kraftig lågkonjunktur i USA. Den stora depressionen 1929 markerade det definitiva slutet för emigrationen till Nordamerika då antalet utvandrare avstannade nästan helt.³⁴

2.1 Folkökning och ökad rörlighet bland befolkningen

Under hela 1800-talet upplevde Sverige en kraftig befolkningsökning. Från sekelskiftet fram till 1870 växte befolkningen med 77 procent. Folkökningen skedde framförallt i södra, västra och norra Sverige och i huvudsak bland obesuttna jordbrukare, vilka utgjorde 65 procent av ökningen. Till de obesuttna räknades torpare, backstugsittare, inhysesjon och tjänstefolk.³⁵

Folkökningen kom att innebära större familjer och fler ungdomar. Det var svårt att hantera denna växande befolkning med nyodlingar, hemmansklyvningar och nyföretagande.³⁶ Även om 1870-talet utgjorde det stora genombrottet för den svenska industrialiseringen kunde den inte tillräckligt snabbt lösa problemen med den växande arbetskraftsreserven. Den kraftiga befolkningsökningen bidrog till stora sociala problem i landet, såsom lösdriveri och brottslighet, som i den samtida samhällsdebatten vid mitten av 1800-talet benämndes *den sociala frågan*.³⁷ Utvecklingen medförde även en större rörlighet, främst bland de obesuttna som sökte arbete. Många sökte sig till säsongarbeten på annan ort eller i grannländerna, men

³² Strandberg (red) 1980, s. 31.

³³ Söderberg 1981, s. 15.

³⁴ Norman & Runblom s. 7

³⁵ Söderberg 1981, s.18

³⁶ Beijbom 1995 s. 14

³⁷ Söderberg 1981, s. 17 f

även i allt större utsträckning, permanent byte av bostadsort och utvandring. Från 1800-talets början var det främst till Stockholm som de arbetssökande flyttade.³⁸

2.2 Religiös ofrihet

1726 infördes konventikelplakatet i Sverige, vilket innebar ett förbud mot andakter utanför statskyrkans ram. Denna lag kom att gälla fram till 1858. Straffen som kunde utdömas var böter, fängelse och ytterst landsförvisning. Den första egentliga emigrationsvågen i Sverige tog sin början på 1840-talet. En stor del av de tidiga emigranterna var människor som valde att utvandra av religiösa skäl. I sin avhandling ”Den första massutvandringen”, lyfter Kjell Söderberg fram år 1846, som året då emigrationen i Sverige på allvar tar sin början. Totalt var det cirka 1 300 människor som lämnade landet detta år, av vilka 1 200 var medlemmar av den religiösa rörelse som gick under namnet Erikjansarna.³⁹

Sekten leddes av den karismatiske predikanten Erik Jansson från Biskopskulla norr om Enköping som år 1844 sålde sin gård för att flytta till Hälsingland där merparten av hans trosfränder befann sig. Efter att Jansson anstiftat ett bokbål på andaktsböcker hamnade sekten i konflikt med rättsvisan. Sektmedlemmarna kom vid ett flertal tillfällen efter denna händelse att utsättas för olika typer av förföljelser. Exempelvis dömdes ledaren Erik Jansson till fängelse för sin verksamhet som predikant. Till följd av förföljelserna mognade så beslutet fram bland Erikjansarna att emigrera.⁴⁰

Även efter konventikelplakatets avskaffande fortsatte människor att emigrera av religiösa skäl. Till exempel utvandrade mellan 7000 – 8000 mormoner mellan åren 1850-1910.⁴¹

2.3 Ekonomisk effektivisering och liberalisering

Befolkningsökningen i kombination med effektiviseringar som bland annat skiftesreformerna, medförde allt fler arbetslösa jordbruksarbetare.⁴² Trots att Sveriges industri hade stort behov

³⁸ Beijbom 1995, s.14 f

³⁹ Söderberg 1981, s.122 ff.

⁴⁰ Ljungmark 1965, s.38 f

⁴¹ Beijbom 1995, s. 30

av arbetskraft kunde man inte ta tillvara på överskottet av arbetslösa jordbruksarbetare. Under perioden 1870-1880 utvandrade två för varje arbetare som gick till industrin. Fri jord och högre löner i Amerika var för många ett mer lockande alternativ än industrin i Sverige. Frihandelslagstiftningen innebar en stor omställning för näringsidkare, framförallt i städerna. Socialismen och frikyrkorörelsen medförde nya idéer vilka bidrog till att bryta upp gamla invanda föreställningar. Nya och snabbare transporter såsom järnvägen underlättade för människor att förflytta sig över större områden. De ökade även kontakten med omvärlden. Dessa faktorer kom att bli avgörande förutsättningar för att massemigrationen skulle kunna äga rum.⁴³

2.4 Ekonomiska konjunkturer och personlig påverkan

De ekonomiska konjunkturernas upp- och nedgångar påverkade också människors beslut att emigrera. Tidigare forskning visar att utflyttningen har varit som störst när det har rått lågkonjunktur i Sverige och högkonjunktur i Amerika.⁴⁴ Nödårsemigrationen under 1860-talet är ett exempel på hur dessa två faktorer samverkade.⁴⁵ Den information människor fick om det ekonomiska läget i Amerika från personliga kontakter hade också en avgörande betydelse för människors beslut att flytta. Snarare har dessa kontakter varit mer avgörande för beslutet att emigrera än, som man tidigare trott, transport- och agentväsendet, som på olika sätt värvade emigranter som även hjälpte till att underlätta resan. De senare fick snarare anpassa sin verksamhet efter emigrationens upp- och nedgångar.⁴⁶

Dalande konjunktur inom sågverks- och järnindustrin 1879 genererade en stor emigrationsvåg i Norrland och Östergötland. De sjunkande spannmålspriserna till följd av konkurrens från importerad spannmål från Ukraina och USA under 1880-talet, innebar stora problem för det svenska jordbruket med stor arbetslöshet som följd. 1880-talet kom därför att bli det decennium då flest människor utvandrade från Sverige. Införseln av spannmålstullar medförde dock att emigrationstalen minskade.⁴⁷

⁴² Wirén 1975, s.172

⁴³ Wirén 1975, s. 172 f.

⁴⁴ Söderberg 1981, s. 15

⁴⁵ Beijbom 1995, s. 42

⁴⁶ Söderberg 1981, s. 15 f.

⁴⁷ Beijbom 1995, s. 43

2.5 Värnplikten

Det är alldeles otvivelaktigt, att en avsevärd anledning till den stora emigrantströmmen från vårt land är att söka i de långa värnpliktsövningarna.⁴⁸

Citatet ovan är från en debatt i andra kammaren 1903 och belyser den bland många spridda åsikten att många yngre män emigrerade för att slippa värnplikten. Vid början av förra sekelskiftet började en alltmer högljudd propaganda mot emigrationen göra sig hörd.⁴⁹ Bland ”emigrationsmotståndarna” var det framförallt omsorgen om det svenska försvaret och uppfattningen att många yngre män emigrerade för att slippa göra värnplikt.⁵⁰ I riksdagsdebatter om försvaret på 1880-talet framfördes en oro bland motståndarna till en förlängd värnplikt att detta riskerade öka utvandringen.⁵¹ 1884 skärptes så regelverket för emigranter då den obegränsade utvandringsfriheten drogs in. Det var bland annat för att förhindra att värnpliktiga lämnade landet. Som en del i det strängare regelverket krävdes från 1884 flyttbetyg för att få tillstånd att emigrera.⁵²

Det är dock näst intill omöjligt att ringa in värnplikten som en emigrationsdrivande faktor. I och med 1901 års värnpliktsreform förlängdes värnpliktstiden från 90-240 dagar. Man kan se att andelen män i åldrarna 20-21 år ökade under åren 1901-1902 för att sedan minska trots att emigrationstalen i riket som helhet steg. Det är därför svårt att dra några säkra slutsatser utifrån statistiken.⁵³

2.6 Emigrationsdrivande faktorer utanför Sverige

Emigrationen till Nordamerika hängde inte enbart samman med push-faktorerna i Sverige utan handlade också om förhållandena i Nordamerika under masseigrationsåren. Jag har tidigare nämnt hur konjunkturernas upp- och nedgångar påverkade människors beslut att

⁴⁸ Kälvemark 1973, s. 130

⁴⁹ Kälvemark 1973, s.130

⁵⁰ Beijbom 1995, s.28

⁵¹ Kälvemark 1973, s.130

⁵² Beijbom 1995, s. 28

⁵³ Beijbom 1995, s. 28

emigrera.⁵⁴ Vilka övriga pull-faktorer har man kunnat se i Nordamerika under denna period och vilka faktorer kan under perioder ha minskat emigrationen till landet?

En faktor som lockade många emigranter till Nordamerika var den så kallade ”Homestead Act”, som infördes av Abraham Lincoln år 1862 i syfte att öka inflyttningen och uppodlingen av Västern. Den innebar att alla medborgare eller personer som sökt medborgarskap, kunde få 160 acres (64,7 hektar) ouppodlad statlig mark, mot endast en administrativ avgift. För att få marken behövde han sedan bruka jorden i minst fem år. ”Homestead Act” ökade antalet nybyggare från Sverige och Norden.⁵⁵ Det skulle dock dröja till nödåren 1867-1869 innan massutvandringen till Nordamerika tog sin början. Inbördeskriget 1861-1865 är en hämmande faktor. Därefter kan man se en samverkan mellan push- och pull, med en konjunkturuppgång i Nordamerika efter kriget, samtidigt som det är nödår i Sverige.⁵⁶ Homestead Act kom att gälla fram till 1890.⁵⁷

Första världskriget innebär slutet för den svenska massemigrationen, samtidigt införde man i USA ett kvotsystem som innebar begränsningar av invandringen till landet.⁵⁸ Börskraschen 1929 kom att innebära det definitiva slutet för emigrationen till Nordamerika i större skala.⁵⁹

⁵⁴ Kälvemärk 1973, s. 66 ff.

⁵⁵ ”Homestead Act”, Nationalencyklopedin (Malmö 1992).

⁵⁶ Beijbom 1995, s. 42

⁵⁷ Ljungmark 1965, s. 79

⁵⁸ Ljungmark 1965, s. 22

⁵⁹ Beijbom 1995, s. 51 f.

3. SKARABORGS LÄN UNDER EMIGRATIONSÅREN

Med undantag för Västerbottens län var Skaraborg det län där störst andel av befolkningen (69 %) arbetade inom jordbruket eller binärningar som hörde till detta år 1900.

Hemmansklyvning och ägostyckning ledde till fler större och mindre gårdar i länet, där de flesta hemman var såpass stora att ägaren med familj kunde livnära sig på de resurser som fanns där. Vanligen övertogs den av det barn som bedömdes vara bäst lämpad att förvalta egendomen, medan de övriga barnen fick ge sig av att söka arbete någon annanstans.⁶⁰

Om städerna i Skaraborg står följande att läsa i Emigrationsutredningens betänkande:

Länets städer äro små och, med undantag af Tidaholm, i ekonomiskt hänseende föga betydande. Den största af dem är ännu Lidköping, hvilken har några industriella anläggningar och drifver någon handel. Sköfde är väsentligen en ämbetsmänna- och militärstad. Skara har ett ovanligt stort antal undervisningsanstalter. Tidaholm är en ren industristad, med vacker uppblmstring hittills, men synes nu redan ha stagnerat. Äfven i Falköping har någon industri börjat uppstå, i staden själf och dess närmaste omgifning. Mariestad har betydelse nästan endast såsom länshufvudstad, och Hjo såsom badort.⁶¹

I jämförelse med övriga Västsverige drabbades Skaraborgs län inte lika hårt av utvandringen som de övriga länen. Det var endast under 1880-talet som antalet emigranter översteg riket som helhet.⁶² Nedan visas två tabeller. Den första visar antal emigranter i promille av medelfolkmängden i Skaraborg under perioden 1861-1910 uppdelat i tioårsintervall. Den senare visar antal emigranter i promille av medelfolkmängden i riket under samma period.

⁶⁰ Sundbärg 1913, 391ff.

⁶¹ Sundbärg 1913, s. 394

⁶² Andersson 1975 s. 212 ff.

Tabell III:1 Emigranter i promille av medelfolkmängden i Skaraborgs län

1861-1870	1871-1880	1881-1890	1891-1900	1901-1910
2,37	2,58	8,89	4,96	4,10

Källa: Andersson 1975 s. 213

Tabell III:2 Emigranter i promille av medelfolkmängden i riket

1861-1870	1871-1880	1881-1890	1891-1900	1901-1910
3,00	3,43	8,05	5,00	4,85

Källa: Andersson 1975 s. 213

Totalt emigrerade mer än 60 000 människor från länet under perioden 1851-1930.

Fluktuationerna i Skaraborgs län följde i stort riket som helhet. Däremot var variationerna stora mellan länets olika delar. Det var framförallt i de södra delarna av Skaraborg som emigrationstalen var som störst. Emigrationen från de södra delarna av länet kan ses som en utlöpare av ett bälte med mycket höga emigrationsfrekvens från Halland, genom Älvsborgs län till Värmland, där Laske, Frökinds och Vilske häraderna hörde till de områden med högst utvandringstal. Häraderna vid Väneren såsom Kålland och Åse var de områden som uppvisade lägst andel emigranter, vilket förklaras med att de var välbärgade områden med stora jordbruksenheter. Häraderna Skånings, Valle och Kinne bildade ett sammanhängande område där utvandringstalet kan betecknas som medelhögt. Stadsutvandringen i Skaraborgs län var relativt låg, med undantag för perioden 1885-1894. Den förklaring som ges är länets låga grad av industrialisering.⁶³

⁶³ Andersson 1975 s. 212 ff.

4. EMIGRATIONEN FRÅN VALLE HÄRAD

Även Valle härad upplevde under 1800-talet en kraftig befolkningsökning. Från år 1805-1880 ökade befolkningen från 4 081 till 6 633 personer. För att därefter avta och minska till 5 543 personer år 1909. Emigrationen från området var något högre än länsmedeltalen.⁶⁴

Valle härad var en utpräglad jordbruksbyggd. Tabellen nedan visar produktionen av jordbruksprodukter år 1909, vilken var betydligt högre i undersökningsområdet än riket som helhet. 25% av jordbrukarna var arrendatorer, vilket enligt emigrationsutredningen var en ovanligt hög andel. Tillgången på skog var betydligt lägre i förhållande till riket som helhet, men var ungefär lika stor som skogstillgångarna i landets södra delar.⁶⁵

Tabell IV:1 Jordbruksproduktion och skogstillgångar i Valle härad respektive riket som helhet.

Valle	Riket
287 kg brödsäd/pr. inb.	144 kg brödsäd/pr. inb.
804 kg annan spannmål/pr. inb.	317 kg annan spannmål/pr. inb.
421 kg potatis/pr. inb.	284 kg potatis/pr. inb.
991 kg mjölk/pr. inb.	549 kg mjölk/pr. inb.
140 hektar skog på hundra inb.	399 hektar skog på hundr inb. (borträknat Norrland, Dalarna och Värmland 144 hektar på hundra inb.)

Källa: Sundbärg 1910, s. 158 f.

Det var mellan åren 1868-1872, 1880-1893 och mellan 1901-1910 som emigrationen till Nordamerika var som störst i Sverige. Åren 1868-1869 markerade den första toppen i emigrationen från Valle härad totalt utvandrade 164 personer från området under denna tvåårsperiod. Innan dess var det endast enstaka emigranter som hade valt att flytta, med undantag för en stor utvandringsgrupp från Norra Lundby om 24 personer år 1854. En svensk utvandrar-pionjär som kom från området var även Carl Friman som 1838 utvandrade till Nordamerika tillsammans med sina fem söner. 1880-talet var den tioårsperiod då flest

⁶⁴ Sundbärg 1910, s. 158 f.

⁶⁵ Sundbärg 1910, s. 158 f.

människor flyttade. Totalt 554 personer. Höga tal noterades även under 1890-talet och 00-talet efter förra sekelskiftet, då 306 respektive 192 emigranter finns registrerade. Övriga tioårsperioder var emigrationstalen betydligt mer blygsamma.⁶⁶

4.1 Familjeutvandring och ensamutvandring

Ser man till riket som helhet är familjeemigranterna i majoritet fram till 1870-talet. Från 1880-talets massemigration och årtiondena framåt ökar ensamutvandringen, medan familjeutvandringen kraftigt minskar.⁶⁷ Att ensamutvandringarna var i majoritet under större delen av emigrationsperioden förklaras med att fast anställning, familjeplikter och egendom var emigrationshämmande faktorer, medan personer som inte var bundna av plikter och åtaganden var mer benägna att emigrera.⁶⁸

Det är framförallt på landsbygden man kan se hur familjeemigrationen minskade efter det inledande skedet av massemigrationen, medan familjeemigrationen från städerna låg konstant på mellan 30-40% under hela perioden 1860-1929. Att familjeemigrationen var stark under den första perioden fram till 1880-talet förklaras vanligen med att:

... denna utvandring hade något slutgiltigt över sig redan från början. Chansen att återvända var minimal för den som gått från gård och grund. De flesta pionjärerna reste för att skaffa land åt sig och sina efterkommande. Karl Oskars jordhunger var typisk för dessa emigranter, som behövde en familjs alla armar för att lyckas. Mödornas resultat band dem vid nybygget.⁶⁹

I nästa fas emigrerade ogifta släktingar, som ofta lockades över med så kallade ”pre-paid tickets”, som sedan betalades av genom arbete på släktingarnas gård. För merparten av ensamutvandringarna innebar dock emigrationen att man gick från arbete inom jordbruket hemma i Sverige till arbete i städerna när man kom till Nordamerika.⁷⁰

⁶⁶ ”Emigranter Svenska kyrkböcker”

⁶⁷ Beijbom 1995 s. 41

⁶⁸ Beijbom 1995 s. 50

⁶⁹ Beijbom 1995 s. 41

⁷⁰ Beijbom 1995 s. 41 f.

Valle härad som är en utpräglad jordbruksbygd följer det mönster som beskrivs ovan.⁷¹ Liksom i övriga riket utvandrade majoriteten av emigranterna från Valle härad familjevis under det inledande skedet för att sedan avta. Från 1880-talet och framåt var de enskilda emigranterna i majoritet. Familjeutvandringen avtog kraftigt från 1890-talet och fram till slutet av perioden då andelen ensamutvandrare istället ökade kraftigt.⁷²

4.2 Män och kvinnor

Det var fler män än kvinnor som emigrerade från Valle härad. Av de vuxna emigranterna var 663 män och 402 kvinnor. Hans Norrman ser i sin avhandling om utvandringen från Örebro län att det var fler kvinnor än män som utvandrade från städerna, medan det framförallt var män som valde att emigrera från landsbygden. Slutsatsen Norrman drar utifrån detta underlag är att kvinnorna troligtvis flyttade i etapper, från landsbygden till städerna för att sedan emigrera till Nordamerika. Männerna å sin sida flyttade direkt från landsbygden till Nordamerika.⁷³ Även Valle härad följer detta mönster.

4.3 Emigrationen från Valle härad till Nordamerika 1860-1869

Nödåren mellan 1867-1869 kom att utgöra början på den svenska massemigrationen. Skördarna hade varit magra redan 1865 och 1866 i landet, varför det inte fanns någon beredskap för de riktiga missväxtåren 1867-1869. Även om nödåren inte antog enorma proportioner i Sverige, satt i relation till övriga Europa, var det cirka tusen människor per år som dog av svält. Människorna i de mer tätbefolkade områdena kring Mälardalen och i Skåne klarade sig relativt väl. De befintliga kornbodarna i kombination med import av spannmål från utlandet gjorde att man kunde avhjälpa den värsta matbristen där. Norrland drabbades värst 1867. Året därpå var det framförallt skogsbygderna i södra Sverige som drabbades hårt av missväxt på grund av torka. Nödåren blev startskottet för en större rörlighet inom landet. Trots satsningar på kanal- och järnvägsbyggen kunde man inte på långa vägar rå på

⁷¹ Sundbärg 1913, 391 f.

⁷² "Emigranter Svenska kyrkböcker"

⁷³ Norrman 1980, s. 68 ff.

problemen med fattigdom och arbetslöshet, varför emigrationen för allt fler människor framstod som en väg till en bättre framtid.⁷⁴

Att emigrationen var låg i riket som helhet mellan åren 1861-1865 torde ha sin förklaring i det amerikanska inbördeskriget, som pågår mellan dessa år.⁷⁵ I Valle härad var utvandringen näst intill obefintlig mellan 1861-1865.⁷⁶

I nödårsemigrationen 1867-1869 kan man se en tydlig samverkan mellan push- och pullfaktorer, med lågkonjunktur i Sverige och högkonjunktur i Nordamerika.⁷⁷ Trots att hungersnöden var som värst i norra Sverige var det framförallt i södra, västra och mellersta Sverige som utvandringen⁷⁸ var som störst. Avsaknad av goda kommunikationer i kombination med att det vid den angivna tiden inte fanns några emigrantrationer är förklaringen till den uteblivna utvandringen från Norrland. Förutsättningarna som anges fanns däremot längre söderut. Ser man till Valleområdet fanns närhet till goda kommunikationer genom stambanan som från år 1858 passerade genom Skaraborg.⁷⁹ Samtidigt med nödåren i Sverige upplevde USA en ekonomisk uppgång efter inbördeskriget. Genom utvandringen under nödåren ökade informationen om homesteadakten och om den goda konjunkturen i USA genom brev från utvandrade svenskar.⁸⁰

⁷⁴ Beijbom 1995, s. 18f.

⁷⁵ Wirén 1975, s. 172

⁷⁶ "Emigranter Svenska kyrkböcker"

⁷⁷ Wirén 1975, s. 172

⁷⁸ Beijbom 1995, s. 42 f.

⁷⁹ Sundbärg 1913, s. 394

⁸⁰ Beijbom 1995, s. 43

Tabell IV:2 Antal utvandrare till Nordamerika från Valle härad 1860-1869.⁸¹

1860	1861	1862	1863	1864	1865	1866	1867	1868	1869
				2				63	101

Källa: ”Emigranter Svenska kyrkböcker”

Tabell IV:3 Antal utvandrare respektive år 1860-1869 från hela riket.

1860	1861	1862	1863	1864	1865	1866	1867	1868	1869
266	758	947	1 216	2 593	3 906	4 466	5 893	21 472	32 050

Källa: Bidrag till Sveriges Officiella Statistik, Serie A 1851-1900. Serie Befolkningsrörelsen 1901-1930.⁸²

4.4 Emigrationen från Valle härad till Nordamerika 1870-1879

Efter nödåren i slutet av 1860-talet avtog emigrationen i början av 1870-talet.

Lågkonjunkturen i USA år 1873 innebar att antalet emigranter minskade i riket och var relativt låga fram till slutet av 1870-talet.⁸³ Detta mönster går även att skönja i Valle härad.

1879 drabbades t.ex. sågverken och järnbruken av stora svårigheter. Det var framförallt i Västernorrland som utvandringstalen ökade till följd av detta.⁸⁴ I Valle skedde ingen märkbar uppgång i emigrationstalen år 1879. Bland de åtta emigranterna detta år var det förutom fyra barn, en dräng, två pigor och en arbetskarl som utvandrade. Inte heller går det att direkt koppla industrikrisen till de höga utvandringstalen i området under 1880-talet, då ytterst få av emigranternas yrken under detta decennium går att koppla till industrin. Att antalet utvandrare är få i Valle i slutet av 1870 torde med andra ord bero på att jordbruket var den dominerande sektorn, vilket innebar att industrikrisen inte fick några effekter på utvandringen från området.⁸⁵

⁸¹ ”Emigranter Svenska kyrkböcker”

⁸² Norman & Runblom, 1980 s. 221 f.

⁸³ Beijbom 1995, s. 42 f.

⁸⁴ Beijbom 1995, s. 42f.

⁸⁵ Sundbärg 1913, s. 394

Tabell IV:4 Antal utvandrare till Nordamerika från Valle härad 1870-1879.

1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879
28	17	25	9	1		8	1		7

Källa: "Emigranter Svenska kyrkböcker"

Tabell IV:5 Antal utvandrare respektive år 1870-1879 från hela riket.

1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879
15 430	12 985	11 838	9 486	3 380	3 591	3 702	2 921	4 242	12 761

Källa: Bidrag till Sveriges Officiella Statistik, Serie A 1851-1900. Serie Befolkningsrörelsen 1901-1930.⁸⁶

4.5 Emigrationen från Valle härad till Nordamerika 1880-1889

1880-talet var en svår tid för de svenska bönderna. Jordbruket var fortfarande huvudnäringen i landet och då spannmålspriserna sjönk på grund av en ökad import från framförallt Ukraina och USA, blev resultatet en ökad arbetslöshet. Jordbrukskrisen under 1880-talet förde också med sig den största emigrationsvågen i Sverige under emigrationens förlopp. Topparna skedde under åren 1887-1888, men sjönk mot slutet av tioårsperioden till följd av att spannmålstullar infördes, vilket underlättade för de svenska bönderna.⁸⁷ I Valle härad utvandrade de flesta människorna i början och i slutet av årtiondet, precis som i riket som helhet. En skillnad är dock att utvandringstalen är större i början av åttiotalet än i slutet.⁸⁸

Bland emigranterna under denna period är det en kraftig överrepresentation av ogifta män i åldern 15-30 år som återfinns i källmaterialet. Utöver denna grupp återfinns även en stor grupp ogifta kvinnor i samma ålder. Ser man till utvandranas sociala status finns en kraftig överrepresentation av yrkestitlar såsom hemmansäggarson, hemmansägardotter, dräng, piga och torparson.⁸⁹ Det är med andra ord de obesuttna lantarbetarna som i huvudsak väljer att emigrera. Det går här att se ett tydligt samband mellan jordbrukskrisen och de höga

⁸⁶ Norman & Runblom, 1980 s. 221 f.

⁸⁷ Beijbom 1995, s. 43f.

⁸⁸ "Emigranter Svenska kyrkböcker"

⁸⁹ "Emigranter Svenska kyrkböcker"

emigrationstalen i Valle härad, då hela 554 registrerade utvandrare finns registrerade.⁹⁰ Detta kan sättas i relation till att det år 1880 bodde 6 633 människor i området.⁹¹

Tabell IV:6 Antal utvandrare till Nordamerika från Valle härad 1880-1889.

1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889
59	109	95	62	55	35	16	37	61	25

Källa: ”Emigranter Svenska kyrkböcker”

Tabell IV:7 Antal utvandrare respektive år 1880-1889 från hela riket.

1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889
36 263	40 620	44 359	25 678	17 664	18 222	27 913	46 252	45 561	28 529

Källa: Bidrag till Sveriges Officiella Statistik, Serie A 1851-1900. Serie Befolkningsrörelsen 1901-1930.⁹²

4.6 Emigrationen från Valle härad till Nordamerika 1890-1909

Under 1890-talet ökade andelen utvandrare från städerna markant i Sverige. Från att ha utgjort cirka 10 % under massemigrationens första fas, utgjorde de cirka 20 % av emigranterna från 1890-talets början. Industrialiseringen hade vid denna tid börjat ta fart i Sverige och industrins känslighet för konjunkturernas upp- och nedgångar började nu bli en viktig förklaring till den ökande andelen ”stadsutvandrare”. Det är utifrån detta perspektiv man kan förklara skillnaderna mellan Valle härad och riket som helhet under perioden 1880-1909. Efter att 1880-talets jordbrukskris var överstånden, avtog emigrationen kraftigt under 90-talet och 00-talet i Valle härad. Även om 1890-talet var det decennium som uppmätte näst flest registrerade emigranter i området, var det en kraftigare minskning av antalet utflyttade härifrån än i riket som helhet.⁹³

I hela Sverige minskade antalet utflyttade med 27 % mellan 1880-talet och 1890-talet för att sedan öka marginellt under 00-talet. I Valle härad minskade däremot antalet emigranter med

⁹⁰ ”Emigranter Svenska kyrkböcker”

⁹¹ Sundbärg 1910, s. 158

⁹² Norman & Runblom, 1980 s. 221 f.

⁹³ Beijbom 1995, s. 47

hela 45 %, mellan 1880-talet och 1890-talet. Antalet utflyttade fortsatte sedan att minska kraftigt under 1900-talets första decennium.⁹⁴

Även under 90-talet och 00-talet var det främst yngre och obesuttna män och kvinnor som var överrepresenterade bland emigranterna.⁹⁵

Tabell IV:8 Antal utvandrare till Nordamerika från Valle härad 1890-1899.⁹⁶

1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
50	60	62	37	13	12	14	20	14	24

Källa: "Emigranter Svenska kyrkböcker"

Tabell IV:9 Antal utvandrare respektive år 1890-1899 från hela riket.

1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
29 487	36 134	40 990	37 321	9 529	14 982	14 874	10 109	8 534	11 842

Källa: Bidrag till Sveriges Officiella Statistik, Serie A 1851-1900. Serie Befolkningsrörelsen 1901-1930.⁹⁷

Tabell IV:10 Antal utvandrare till Nordamerika från Valle härad 1900-1909.⁹⁸

1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909
20	23	28	25	11	24	20	26	8	7

Källa: "Emigranter Svenska kyrkböcker"

Tabell IV:11 Antal utvandrare respektive år 1900-1909 från hela riket.

1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909
16 209	20 306	33 151	35 439	18 533	20 520	21 424	19 325	8 873	18 331

Källa: Bidrag till Sveriges Officiella Statistik, Serie A 1851-1900. Serie Befolkningsrörelsen 1901-1930.⁹⁹

⁹⁴ "Emigranter Svenska kyrkböcker"

⁹⁵ "Emigranter Svenska kyrkböcker"

⁹⁶ "Emigranter Svenska kyrkböcker"

⁹⁷ Norman & Runblom, 1980 s. 221 f.

⁹⁸ "Emigranter Svenska kyrkböcker"

⁹⁹ Norman & Runblom, 1980 s. 221 f.

4.7 Emigrationen till Nordamerika 1910-1929

Första världskrigets utbrott 1914 kom att innebära slutet för utvandringen från Valle härad.¹⁰⁰ Endast 32 emigranter finns registrerade efter krigsutbrottet i juli 1914 fram till 1929. Här skiljer sig fluktuationerna i Valle härad markant från riket som helhet. Medan utvandringstalen ökade från 10-talet till 20-talet, sett till riket som helhet, nästan halverades de i undersökningsområdet.¹⁰¹ Det rådde inte längre någon jordbrukskris i landet vid denna tid och det rådde brist på arbetskraft inom det svenska jordbruket. Samtidigt gick Sverige in i en lågkonjunktur som framförallt drabbade industrin.¹⁰² De stora skillnaderna mellan Valle härad och riket som helhet, går med andra ord åter att finna i det faktum att detta utpräglade jordbruksområde inte påverkades på samma sätt av industrikriserna i Sverige under 20-talet.

Tabell IV:12 Antal utvandrare till Nordamerika från Valle härad 1910-1919.¹⁰³

1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
11	12	9	5	6	1	2			

Källa: ”Emigranter Svenska kyrkböcker”

Tabell IV:13 Antal utvandrare respektive år 1910-1919 från hela riket.

1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
23 529	15 571	13 896	16 329	9 589	4 538	7 268	2 462	1 416	3 777

Källa: Bidrag till Sveriges Officiella Statistik, Serie A 1851-1900. Serie Befolkningsrörelsen 1901-1930.¹⁰⁴

¹⁰⁰ Beijbom 1995, s. 51f.

¹⁰¹ ”Emigranter Svenska kyrkböcker”

¹⁰² Beijbom 1995, s. 51f.

¹⁰³ ”Emigranter Svenska kyrkböcker”

¹⁰⁴ Norman & Runblom, 1980 s. 221 f.

Tabell IV:14 Antal utvandrare till Nordamerika från Valle härad 1920-1929.¹⁰⁵

1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
	2	1	1	3	3	1	8	8	

Källa: ”Emigranter Svenska kyrkböcker”

Tabell IV:15 Antal utvandrare respektive år 1920-1929 från hela riket.

1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
6 691	5 430	8 455	24 948	7 036	8 637	9 693	8 735	9 179	6 951

Källa: Bidrag till Sveriges Officiella Statistik, Serie A 1851-1900. Serie Befolkningsrörelsen 1901-1930.¹⁰⁶

¹⁰⁵ ”Emigranter Svenska kyrkböcker”

¹⁰⁶ Norman & Runblom, 1980 s. 221 f.

5. SLUTSATSER

”Då jag förstod att det ej fanns minsta utsikt till att någonsin kunna förvärva en tumsbredd av Sveriges jord, om jag stannade kvar där utan i stället hade nya vedervärdigheter, nya motgångar och en ständig bitter kamp för tillvaron att motse, så föredrog jag att av två onda ting välja det minst onda.”

Illinois-bo som 1903 utvandrat från Halland¹⁰⁷

De flesta av emigranterna från Valle härad delade denne halländske emigrants framtidsutsikter på åtminstone en punkt. De var jordlösa och hade i de flesta fall mycket små utsikter att få en egen jordplätt att bruka hemma i Sverige. Kanske delade många av dem också hans känsla av hopplöshet inför den framtid de såg i Sverige. Som jag nämner i det inledande kapitlet är beslutet att emigrera individuellt och det är svårt, för att inte säga omöjligt, att komma fram till de enskilda emigranternas beslut att flytta. Detta har inte heller varit min avsikt.

En av frågorna som ställdes i uppsatsen gällde hur stor emigrationen var från Valle härad. Totalt utvandrade 1 389 personer från Valle härad under perioden 1860-1929. I tabellen nedan redovisas antal emigranter i tioårsperioder.

Tabell V:1 Emigrationen till Nordamerika från Valle härad och från riket som helhet 1860-1929

Valle härad		Riket	
År	Antal emigranter	År	Antal emigranter
1860-1869	166	1860-1869	73 569
1870-1879	98	1870-1879	80 336
1880-1889	554	1880-1889	295 135
1890-1899	306	1890-1899	214 198
1900-1909	192	1900-1909	214 519
1910-1919	46	1910-1919	101 740
1920-1929	27	1920-1929	107 649

Källor: ”Emigranter Svenska kyrkböcker” (Valle härad) och Bidrag till Sveriges Officiella Statistik, Serie A 1851-1900. Serie Befolkningsrörelsen 1901-1930 (Riket).¹⁰⁸

¹⁰⁷ Ljungmark 1965 s.46

¹⁰⁸ Norman & Runblom, 1980 s. 221 f.

Ytterligare två frågor som ställts rörde om emigrationen från Valle härad skiljde sig från fluktuationerna i riket som helhet och om det går att koppla yttre orsaker till utvandringens fluktuationer från området. Emigrationen från Valle härad följde i några avseenden fluktuationerna i riket som helhet. Första toppen i utvandringstalen skedde 1868-1869 både i undersökningsområdet, liksom i Sverige som helhet. Likaså var 80-talet det årtionde då flest antal människor emigrerade. Årtiondena därefter skedde en kontinuerlig och kraftig minskning av antalet människor som flyttade till Nordamerika i Valle härad under perioden 1890-1929, vilket inte var fallet i riket som helhet.

Den övergripande slutsatsen är att Valle härad var en utpräglad jordbruksbygd och att förhållandena inom jordbruket därför kom att bli av avgörande betydelse för människors beslut att emigrera. Industrialiseringen var obetydlig såväl i Valle härad som i de intilliggande städerna Skövde, Falköping och Skara, liksom i Skaraborgs län som helhet. De tre städerna var dessutom små och i ekonomiskt hänseende föga betydande. Det fanns med andra ord ingen industri vare sig i Valle härad eller i närområdet, som kunde fånga upp jordlösa och arbetslösa Vallebor. Att det bland emigranterna från undersökningsområdet fanns en kraftig överrepresentation av obesuttna yngre emigranter fram till 1910-talet, förstärker bilden av hur förhållandena inom jordbruket påverkade människors beslut att emigrera.

En viktig förutsättning för utflyttningen från Valle härad var stambanan som drogs förbi de intilliggande städerna Falköping och Skövde år 1858.¹⁰⁹ Det fanns med andra ord tillgång till bra kommunikationer som underlättade transport till och från området.

Nödåren 1867-1869 innebar den första stora emigrationsvågen i Valle härad liksom i riket som helhet. Här kan man tydligt se hur *push* och *pull* samverkade, med missväxtår i Sverige och med god konjunktur i USA efter inbördeskriget. Detta i kombination med *Homestead Act* torde ha varit faktorer som påverkat människor att utvandra till Nordamerika under denna period i Valle såväl som i resten av landet.

Industrikrisen i Sverige i slutet av 1870-talet innebar en topp i utvandringstalen i landet. I synnerhet år 1879. Att utvandringstalen i Valle härad var låga under denna period berodde

¹⁰⁹ Wagnér 1940, s. 172

med största sannolikhet på att jordbruket var den dominerande sektorn i området och att emigrationen därför inte påverkades märkbart av industrikrisen.

Detta mönster följde även emigrationen under 1880-talet. Jordbrukskrisen till följd av import av billig spannmål från USA och Ukraina medförde hög arbetslöshet inom jordbruket. Det går här att se ett tydligt samband mellan jordbrukskrisen och de höga emigrationstalen i den utpräglade jordbruksbygden Valle härad under detta årtionde. Ytterligare en viktig skillnad mot riket var den kraftiga minskningen av antalet emigranter i Valle härad under 10- och 20-talet, vilket inte skedde i riket som helhet. Industrikrisen som framförallt drabbade städerna, samt brist på arbetskraft i det svenska jordbruket torde ha varit rimliga förklaringar till skillnaderna mot riket som helhet under denna period.

Avslutningsvis ställdes även frågan om emigrationsmönstret i Valle härad skiljde sig från riket som helhet avseende andel ensamutvandrare respektive familjeutvandrare samt emigranternas kön, ålder och sociala status? Majoriteten av emigranterna i undersökningsområdet utvandrade familjevis under 1860-talet, för att under 1870-talet övergå i en allt större ensamutvandring. Andelen ensamutvandrare fortsatte sedan stadigt att öka under fortsättningen av undersökningsperioden. Även här följde Valle mönstret i rikets jordbruksbygder. En förklaring till detta torde vara att fast anställning, familjeplikter och egendom var emigrationshämmande faktorer, medan personer som inte var bundna av familj, plikter och åtaganden var mer benägna att emigrera.¹¹⁰ Att andelen familjeutvandrare var i majoritet under det inledande skedet kan även förklaras med att dessa emigranter i stor utsträckning lockades av möjligheten att få tillgång till egen jord och att samtliga familjemedlemmar behövdes för att lyckas med att bryta ny mark i det nya landet.¹¹¹

Fler män än kvinnor utvandrade. Av de vuxna emigranterna utvandrade totalt 663 män och 402 kvinnor. Valle härad följde här det mönster som man kunde se i Örebro län under samma period. Även där var det fler kvinnor än män som utvandrade från städerna, medan det framförallt var män som valde att emigrera från landsbygden. Slutsatsen Norrman drar utifrån detta underlag är att de flesta kvinnorna troligtvis flyttade i etapper, från landsbygden till

¹¹⁰ Beijbom 1995 s. 50

¹¹¹ Beijbom 1995 s. 41

städerna för att sedan emigrera till Nordamerika. Männen å sin sida flyttade i större utsträckning direkt från landsbygden till Nordamerika.¹¹²

Det finns avslutningsvis flera frågor som inte har besvarats i uppsatsen, men som man med fördel kan undersöka vidare. Går det att finna exempel på de ekonomiska och sociala konsekvenser emigrationen från Valle härad fick för området. Vidare att utifrån olika perspektiv studera Valleemigranterna i det nya landet. Man skulle även kunna fördjupa sig mer i frågeställningen om de yttre orsakerna till emigrationen från området genom att studera exempelvis brev hem från utvandrare från Valle härad.

¹¹² Norman & Runblom 1980, s. 68 ff.

LITTERATURLISTA

Litteratur

Andersson Bo red. (1975) *Skara II 1700-1970: Staden i länet*. Skara. Västergötlands tryckeri.

Beijbom Ulf (1995) *Mot löftets land – Den svenska utvandringen*. Falköping. Gummessons tryckeri AB.

”Homestead Act”, *Nationalencyklopedin* (1992). (Malmö: Bokförlaget Bra Böcker AB)

Kälvemark Ann-Sofie red. (1973) *Utvandring – Den svenska emigrationen till Amerika i historiskt perspektiv*. Stockholm. Wahlström och Widstrand.

Ljungmark, Lars (1965) *Den stora utvandringen*. Stockholm. AB R.W. Statlander.

Lundh, Christer och Ohlsson, Rolf (1999) *Från arbetskraftsimport till flyktinginvandring*. Kristianstad. SNS förlag.

Moberg, Vilhelm (1993) *Utvandrarna*. Oslo/Gjøvik. Bonniers

Måwe, Carl-Erik (1971) *Värmlänningar i Nordamerika – Sociologiska studier i en anpassningsprocess*. Säffle. AB. Säffletidningens tryckeri.

Norman, Hans (1974) *Från Bergslagen till Nordamerika – Studier i migrationsmönster, social rörlighet och demografisk struktur med utgångspunkt från Örebro län 1851-1874*. Uppsala. Almqvist & Wiksell.

Norman, Hans (1991) ”Emigration. Utvandringen från Sverige”, i *Nationalencyklopedin*, (Malmö: Bokförlaget Bra Böcker AB)

Norman, Hans och Runblom, Harald (1980) *Amerikaemigrationen i källornas belysning*. Uddevalla. Bohusläningens AB.

”Push-pull-teorin”, *Nationalencyklopedin* (1994). (Malmö: Bokförlaget Bra Böcker AB).

Strandberg, Fredrik red. (1980) *Den svenska historien 13 – Emigrationen och det industriella genombrottet*. Stockholm. Albert Bonniers förlag.

Stråth, Bo red. (2012) *Sveriges Historia 1830-1920*. Stockholm. Norstedts.

Sundbärg Gustav (1910) *Emigrationsutredningen, Bilaga V, Bygdestatistik*. Stockholm. Kungliga boktryckeriet. P.A. Norstedt & Söner.

Sundbärg, Gustav (1913) *Emigratinsutredningen – Betänkande*. Stockholm. Kungliga boktryckeriet. P.A. Norstedt & Söner.

Söderberg, Kjell (1981) *Den första massutvandringen. En studie av befolkningsrörlighet och emigration utgående från Alfta socken i Hälsingland 1846-1895*. Umeå. Humanistiska fakulteten Umeå universitet.

Wagnér, Harald (1940) *Falköping genom tiderna IV. Falköpings kommunala historia 1865-1940*. Falköping. A-B Falköpings Tidnings tryckeri.

”Valle”, *Nationalencyklopedin* (1996). (Malmö: Bokförlaget Bra Böcker AB)

Wirén, Agnes (1975) *Uppbrott från Örtagård – Utvandring från Blekinge till och med år 1870*. Karlshamn.

KÄLLOR

Husförhörsvolymer hämtade från arkiv i databasen ”Emigranter i Svenska kyrkböcker”, tillgängliga via <http://www.emiweb.eu/EmiWeb/showemigrationinfo.x> 2015-05-09

Husförhörsvolymer:

Bolum AI:2

Bolum Alla:1

Eggby AI:8

Eggby AI:9

Eggby AI:10

Eggby Alla:2

Hornborga AI:5

Hornborga AI:6

Hornborga AI:7

Häggum AII:1

Häggum AII:2

Istrumn AI:1

Istrum Alla:1

Istrum Alla:2

Norra Lundby AI:10

Norra Lundby AI:11

Norra Lundby AI:12

Norra Ving AI:9

Norra Ving AI:10

Norra Ving AI:11

Norra Ving AI:12

Skärv AI:5

Skärv AI:6

Skärv AI:7

Skärv AI:8

Skärv Alla:

Stenum AI:8

Stenum AI: 9

Stenum AI:10

Stenum AI:11

Stenum Alla:1

Stenum Alla:2
Varnhem AI:10
Varnhem AI:11
Varnhem AI:12
Varnhem Alla:1
Varnhem Alla:2
Öglunda AI:10
Öglunda AI:11
Öglunda AI:12
Öglunda Alla:

BILAGOR

Bilaga 1:

Tabell över antal registrerade utvandrare från Sverige till Nordamerika 1860-1929

<u>År</u>	<u>Antal utvandrare</u>	<u>År</u>	<u>Antal utvandrare</u>
1860	266	1896	14 874
1861	758	1897	10 109
1862	947	1898	8 534
1863	1 216	1899	11 842
1864	2 593	1900	16 209
1865	3 906	1901	20 306
1866	4 466	1902	33 151
1867	5 893	1903	35 439
1868	21 472	1904	18 533
1869	32 050	1905	20 520
1870	15 430	1906	21 242
1871	12 985	1907	19 325
1872	11 838	1908	8 873
1873	9 486	1909	18 331
1874	3 380	1910	23 529
1875	3 591	1911	15 571
1876	3 702	1912	13 896
1877	2 921	1913	16 329
1878	4 242	1914	9 589
1879	12 761	1915	4 538
1880	36 263	1916	7 268
1881	40 620	1917	2 462
1882	44 359	1918	1 416
1883	25 678	1919	3 777
1884	17 664	1920	6 691
1885	18 222	1921	5 430
1886	27 913	1922	8 455
1887	46 252	1923	24 948
1888	45 561	1924	7 036
1889	28 529	1925	8 637
1890	29 487	1926	9 693
1891	36 134	1927	8 735
1892	40 990	1928	9 179
1893	37 321	1929	6 951
1894	9 529		
1895	14 982		

Källa: Bidrag till Sveriges Officiella Statistik, Serie A 1851-1900. Serie Befolkningsrörelsen 1901-1930.¹¹³

¹¹³ Norman & Runblom, 1980 s. 221 f.

Bilaga 2:

Samtliga uppgifter i bilagorna 2-5 är hämtade ur det källmaterial som står nedtecknat under rubriken ”Källor” i litteraturlistan, via den webbaserade databasen EmiWeb.

Tabeller över antal utvandrare från respektive socken i Valle härad.

Bolum

1860	1861	1862	1863	1864	1865	1866	1867	1868	1869
				1				9	19

1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879
11	4	10				7		1	

1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889
17	14	23	21	22	15	1	5	14	5

1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
7	15	12	12	8		3	11	4	4

1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909
1		6	6	3	2	3	3	1	1

1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
2	1			2					

1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
	1			1				3	

Eggby

1860	1861	1862	1863	1864	1865	1866	1867	1868	1869
								8	4

1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879
	2	2					1		1

1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889
3	11	4	10	1	3		5	4	2

1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
6	5	3	3	1			1	1	3

1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909
2		2	3	1		3	1		1

1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
1	2	1			1				

1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929

Häggum

1860	1861	1862	1863	1864	1865	1866	1867	1868	1869
				1				14	34

1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879
4	4	1	4					1	

1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889
15	22	13	1	17	2	8	5	11	

1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
2	7	6				2		1	1

1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909
4	1	2	7	3	3	1	1	1	

1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
1				1					

1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929

Istrums socken

1860	1861	1862	1863	1864	1865	1866	1867	1868	1869
									1

1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879
									1

1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889
7	2	4	7	2		1		2	1

1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
1	4	1			1				

1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909
2					7		3		1

1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
		1							

1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
		1							

Norra Lundbys socken

1860	1861	1862	1863	1864	1865	1866	1867	1868	1869
								8	1

1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879
4	1	2	2			1			4

1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889
4	7	9	2	1	2		5	4	3

1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
3	1		1	2	4	1	2		4

1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909
1	7	4	1	1		1	6		

1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
	1	1	1	3					

1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
				1				1	

Norra Vings socken

1860	1861	1862	1863	1864	1865	1866	1867	1868	1869
								13	1

1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879

1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889
3	1	4		1			2	1	

1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
1	3	1					2	3	2

1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909
	4	1	4		2	1	1		1

1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
	1	2							

1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
				1				4	

Skärvs socken

1860	1861	1862	1863	1864	1865	1866	1867	1868	1869
								3	15

1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879
1									1

1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889
2	5	20	1	1	1	3	4	10	6

1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
5	4	2	4	1	1			3	7

1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909
1	4	1	1		3	3	1	3	2

1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
1						1			

1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
	1						1		

Stenums socken

1860	1861	1862	1863	1864	1865	1866	1867	1868	1869
									3

1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879
7		3	3						

1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889
2	15	7	3	4	1	2	8		2

1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
1	5	24	3		2	1			

1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909
1		1	1	1	1	2		3	1

1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919

1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929

Varnhem

1860	1861	1862	1863	1864	1865	1866	1867	1868	1869
								3	19

1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879
1	6	4		1					

1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889
5	25	10	7	4	10	1	3	7	5

1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
16	11	9	10	1	3	4	1	2	1

1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909
4	6	9	2	1	4	4	10		

1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
4	3	1	4			1			

1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
							3		

Öglunda

1860	1861	1862	1863	1864	1865	1866	1867	1868	1869
								5	4

1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879
		3							

1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889
1	7	1	10	1	1			8	1

1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
8	5	4	4		1	3	3		2

1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909
5	1	2			2	2			

1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
2	4	3							

1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
			1		3	1	4		

Bilaga 3

Tabell över ensamutvandrararnas civilstånd och ålder - Valle härad 1860-1869.

Ålder	Man gift	Kvinna gift	Man ogift	Kvinna ogift	Änkling	Änka
-20			7			
21-30	1		24	5		
31-40	4		9	3		
41-50	4		1		1	
51-60	1					
61-70						

Lista över ensamutvandrarnas yrken – Valle härad 1860-1869

Arbetskarl: 2

Hemmansägarson: 7

F.d. hemmansägare: 1

Hemmansägare: 1

Dräng: 25

Piga: 2

Torpare: 2

Inhysedotter: 1

Hemmansägardotter: 3

Bakstugusittare: 1

Torparson: 1

Soldatson: 2

Brukare: 2

Soldat: 2

Torpardotter: 1

Arrendatorson: 1

Korpralson: 1

Titel saknas: 5

Tabell över ensamutvandrarnas civilstånd och ålder- Valle härad 1870-1879

Ålder	Man gift	Kvinna gift	Man ogift	Kvinna ogift	Änkling	Änka
-20	1		24	7		
21-30			10	7		
31-40	1	1	2	1		
41-50						
51-60						1
61-70						

Lista över ensamutvandrarnas yrken – Valle härad 1870-1879

Arbetskarl: 1

Arbetardotter: 3

Hemmansägarson: 3

Hemmansägare: 1

Dräng: 6

Piga: 8

Torpare: 1

Hemmansägardotter: 3

Bakstugusittarson: 1

Torparson: 2

Soldatson: 6

Soldatdotter: 2

Soldat: 1

Torpardotter: 1

Fanjunkarson: 1

Skomakarson: 1

Snickare: 1

Kyrkvaktare: 1

Titel saknas: 4

Tabell över ensamutvandrarnas civilstånd och ålder - Valle härad 1880-1889.

Ålder	Man gift	Kvinna gift	Man ogift	Kvinna ogift	Änkling	Änka
0-10			2	3		
11-20			51	30		
21-30	7		116	46		1
31-40	6		15	9		1
41-50	8	1	5	2		
51-60	1					1
61-70		1			2	

Lista över ensamutvandrarnas yrken – Valle härad 1880-1889

Arbetskarl: 7	F.d. soldat:1	Backstuguson: 3
Hemmansägarson: 41	Ägare: 1	Backstugudotter: 1
Hemmansägare: 5	Soldatson 6	Soldatänka: 1
Dräng: 41	Smeddotter: 1	Intäktsägarson: 1
Piga: 31	Smedson: 2	Mejerska: 2
Torpare: 1	Korpral: 1	Inhyse (kvinnor): 4
Hemmansägardotter: 20	Arrendator: 2	Inhyse (män): 1
Bakstugusittare kvinnor: 1	Arbetardotter: 4	Rusthållardotter: 1
Torparson: 27	Sergeant: 1	Rusthållarson: 1
Soldatson: 2	Handlare: 1	Kronolänsmanson: 1
Brukare: 2	Länsmanson:1	Nämndemannason: 1
Soldat: 7	Rättare: 1	Inspektorsdotter: 1
Torpardotter: 7	Banvaktsdotter: 1	Stakarl: 1
Arrendatorson: 4	Soldatdotter: 6	Statarson: 1
Korpralson: 3	Hemmason: 1	Statardotter: 1
Lägenhetsägarson: 1	Ägarson: 7	Skomakarson: 2
Arbetarson: 3	Ägardotter: 3	Skollärareson: 1
Inhyseson: 3	Lärardotter: 1	Arrendatrsdotter: 1
Volontär: 1	Arbetardotter: 2	Skomakardotter: 1
Brukarson: 5	Arbetare: 1	Titel saknas: 22

Tabell över ensamutvandrarnas civilstånd och ålder - Valle härad 1890-1899.

Ålder	Man gift	Kvinna gift	Man ogift	Kvinna ogift	Änkling	Änka
0-10		1	2			
11-20			51	28		
21-30	3	2	68	31		
31-40	4	1	9	3		
41-50	2		2	1		
51-60	1	1	1			2
61-70						
71-					1	

Lista över ensamutvandrarnas yrken – Valle härad 1890-1899

Arbetardotter: 5	Gratialist: 1
Inhysedotter: 4	Arbetskarl: 2
Hemmansägare: 4	Länsamansson: 1
Hemmansägare: 33	Inhyseson: 3
Hemmansägardotter: 13	Statardotter: 2
Banvaktsson: 2	Brukarson: 2
Korpralsdotter: 2	Skräddare: 1
Soldatdotter: 6	Arbetare: 3
Soldat: 3	Handlarson: 1
Hemmason: 1	Backstugusittardotter: 1
Piga: 17	Skrädderilärling: 1
Dräng: 24	Kyrkvaktmästarson: 1
Inhyse (kvinnor): 1	Skomakarson: 1
Inhyse (män): 1	Kokerska: 1
Arrendatorsdotter: 5	Vaktmästardotter: 2
Arrendator: 2	Vaktmästarson: 2
Arrendatorsson: 11	Statare: 1
Jägardotter: 1	F.d. soldat: 1
Torpardotter: 4	Ägare: 1
Ägarson: 7	Handlande: 2
Torparson: 13	Ägardotter: 1
Arbetarson: 5	Officersvolontär: 1
Soldatson: 7	Titel saknas: 17
Skomakardotter: 1	

Tabell över ensamutvandrarnas civilstånd och ålder - Valle härad 1900-1909.

Ålder	Man gift	Kvinna gift	Man ogift	Kvinna ogift	Änkling	Änka
0-10						
11-15			3	3		
16-20			46	22		
21-30			41	23		
31-40	2	1	5	6		
41-50	1	1	2	1		
51-60						
61-70			1			
71-			1			2

Lista över ensamutvandrarnas yrken – Valle härad 1900-1909

Statardotter: 2	Hushållerska: 1
Arbetskarl: 4	Kuskdotter: 1
Fanjunkardotter: 1	Mjöltnare: 2
Torparson: 9	Arbetarson: 1
Soldatdotter: 5	Arbetardotter: 2
Smedson: 1	Brukardotter: 2
Kusk: 1	Brukarson: 1
Dräng: 21	Kyrkvaktare: 1
Smedarbetare: 1	Inhyse (män): 2
Snickare: 1	Inhyse (kvinnor): 1
Statarson: 1	Torpardotter: 4
Piga: 9	Soldat: 2
Arrendatorson: 4	Smed: 1
Soldatson: 5	Arbetare: 1
Torpare: 1	Ägare: 1
Jordbruksarbetare: 1	Korpralsdotter: 2
Järnvägsarbetare: 2	Ägarson: 2
Kalkarbetare: 1	Ägardotter: 1
Hemmansägarson: 12	Arrendatorsdotter: 1
Hemmansägardotter: 9	Jungfru: 1
Skräddardotter: 1	Hyrandedotter: 1
Kyrkoherdedotter: 1	Hemmansägare: 1
Mejeristdotter: 1	Snickaredotter: 1
Arrendator: 1	Titel saknas: 3
Kyrkoherdeson: 1	

Tabell över ensamutvandrarnas civilstånd och ålder - Valle härad 1900-1919.

Ålder	Man gift	Kvinna gift	Man ogift	Kvinna ogift	Änkling	Änka
0-10						
11-15			1			
16-20			16	7		
21-30			8	7		
31-40			2			
41-50			1	1		
51-60						
61-70						1
Ålder okänd				1		

Lista över ensamutvandrarnas yrken – Valle härad 1910-1919

Fanjunkardotter: 2

Hemmansägarson: 2

Torparson: 2

Korpralson: 1

Soldatdotter: 2

Hemansägare: 1

Smedson: 1

Kusk: 1

Dräng: 3

Titel saknas (män): 5

Titel saknas (kvinnor): 5

Torpardotter: 2

Torpare: 1

Soldatson: 1

Arbetarson: 1

Ägardotter: 1

Stationskarlson: 1

Brukardotter: 1

Arbetardotter: 1

Piga: 1

Jordbruksarbetare: 1

Handlarson: 1

Statardotter: 1

Kontrollant: 1

Mjölmarson: 1

Arrendatorson: 1

Komministerson: 1

Soldat: 1

Tabell över ensamtvandrararnas civilstånd och ålder - Valle härad 1920-1929.

Ålder	Man gift	Kvinna gift	Man ogift	Kvinna ogift	Änkling	Änka
16-20			4			
21-30			7			
31-40	1		2			
41-50						
51-60			1			
61-70						

Lista över ensamutvandrarnas yrken – Valle härad 1920-1929

Titel saknas (män): 3

Jordbruksarbetare: 2

Kalkarbetare: 1

Grovarbetare: 1

Stationskarlson: 1

Hemmansägarson: 2

Snickare: 1

Jordbrukare: 1

Hemmansägare: 2

Kock: 1

Bilaga 4

Tabell över familjeutvandrararnas civilstånd och ålder - Valle härad 1860-1869.

Ålder	Man gift	Kvinna gift	Man ogift	Kvinna ogift	Änkling	Änka
-20						
21-30	2	3		1		
31-40	5	12				
41-50	8	5				
51-60	3	2				
61-70						
70-						

Barn
59

Lista över familjeutvandrararnas yrken – Valle härad 1860-1869

Torpare: 1

Snickare: 2

Arbetskarl: 2

Hemmansägare: 2

Statkarl: 1

Brukare: 3

Gårdsrättare: 1

Ägare: 2

Intäktsägare: 1

Yrke ej angivet: 1

Tabell över familjeutvandrarernas civilstånd och ålder - Valle härad 1870-1879.

Ålder	Man gift	Kvinna gift	Man ogift	Kvinna ogift	Änkling	Änka	Son eller dotter till emigrant
-20							
21-30	2	3					
31-40	1	4		1			
41-50	2	3					
51-60	1	2			1	2	
61-70	1	1					
70-							

Barn
31

Lista över familjeutvandrararnas yrken – Valle härad 1870-1879

Lägenhetsägare: 1

Torpare: 2

Hemmansägare: 1

Soldat: 2

Färgare: 1

Piga: 1

Tabell över familjeutvandranarnas civilstånd och ålder - Valle härad 1880-1889.

Ålder	Man gift	Kvinna gift	Man ogift	Kvinna ogift	Änkling	Änka
-20						
21-30	6	8	2			
31-40	20	23	1			
41-50	5	21	1			
51-60	5	6				3
61-70	4	3			1	
70-						

Barn
143

Lista över familjeutvandrararnas yrken – Valle härad 1880-1889

Statkarl: 1

Arbetskarl: 7

Torpare: 8

Soldat: 2

Statdräng: 1

F.d. soldat: 1

Backstugeägare: 1

Rättare: 1

Dräng: 1

Kusk: 1

Inhyse (man): 2

Intäktsägare: 1

Brukare: 2

Inhyseägare: 1

Hemmansbrukare: 1

Hemmansägare: 5

Arrendator: 2

Yrke ej angivet: 3

Tabell över familjeutvandranas civilstånd och ålder - Valle härad 1890-1899.

Ålder	Man gift	Kvinna gift	Man ogift	Kvinna ogift	Änkling	Änka
Ålder okänd		1				
21-30	5	6		1		
31-40	6	9				
41-50	2	2				
51-60		2				
61-70	2	1			1	1
70-						

Barn
49

Lista över familjeutvandrararnas yrken – Valle härad 1890-1899

Hemmansägare: 3

F.d. artillerist: 1

Arbetskarl: 2

Hemmansägare (kvinna): 1

Soldat: 3

Statkarl: 1

F.d. Arrendator: 1

Smed: 1

Torpare: 1

Skomakare: 1

Tabell över familjeutvandranens civilstånd och ålder - Valle härad 1900-1909.

Ålder	Man gift	Kvinna gift	Man ogift	Kvinna ogift	Änkling	Änka
-20						
21-30	1	2		1		
31-40	2	2		1		
41-50	1	1				
51-60		1				
61-70						
70-						

Barn
15

Lista över ensamutvandrarnas yrken – Valle härad 1900-1909

Arbetare: 2

Arbetskarl: 1

Statdräng: 1

Tabell över familjeutvandranarnas civilstånd och ålder - Valle härad 1920-1929.

Ålder	Man gift	Kvinna gift	Man ogift	Kvinna ogift	Änkling	Änka
-20						
21-30		1				
31-40	2	2				
41-50						
51-60						
61-70						
70-						

Barn
6

Lista över familjeutvandrararnas yrken – Valle härad 1920-1929

Arbetare: 1

Torpare: 1

Bilaga 5

Tabeller över antal emigranter som utvandrat ensamma respektive ingått i familjegrupp från Valle härad 1860-1929, sammanställda i tioårsintervall.

1860-1869

Ensamutvandrare	Utvandrare som är registrerade som del i en familjegrupp
72	94

1870-1879

Ensamutvandrare	Utvandrare som är registrerade som del i en familjegrupp
43	55

1880-1889

Ensamutvandrare	Utvandrare som är registrerade som del i en familjegrupp
349	205

1890-1899

Ensamutvandrare	Utvandrare som är registrerade som del i en familjegrupp
259	47

1900-1909

Ensamutvandrare	Utvandrare som är registrerade som del i en familjegrupp
170	22

1910-1919

Ensamutvandrare	Utvandrare som är registrerade som del i en familjegrupp
46	0

1920-1929

Ensamutvandrare	Utvandrare som är registrerade som del i en familjegrupp
16	11

TABELLER

- Tabell III:1 Emigranter i promille av medelfolkmängden i Skaraborgs län s. 20
- Tabell III:2 Emigranter i promille av medelfolkmängden i riket s. 20
- Tabell IV:1 Jordbruksproduktion och tillgång på skog i Valle härad respektive riket som helhet s. 21
- Tabell IV:2 Antal utvandrare till Nordamerika från Valle härad 1860-1869. s. 24
- Tabell IV:3 Antal utvandrare respektive år 1860-1869 från hela riket. s. 24
- Tabell IV:4 Antal utvandrare till Nordamerika från Valle härad 1870-1879. s. 25
- Tabell IV:5 Antal utvandrare respektive år 1870-1879 från hela riket. s. 25
- Tabell IV:6 Antal utvandrare till Nordamerika från Valle härad 1880-1889. s. 26
- Tabell IV:7 Antal utvandrare respektive år 1880-1889 från hela riket. s. 26
- Tabell IV:8 Antal utvandrare till Nordamerika från Valle härad 1890-1899. s. 27
- Tabell IV:9 Antal utvandrare respektive år 1890-1899 från hela riket. s. 27
- Tabell IV:10 Antal utvandrare till Nordamerika från Valle härad 1900-1909. s. 28
- Tabell IV:11 Antal utvandrare respektive år 1900-1909 från hela riket. s. 28
- Tabell IV:12 Antal utvandrare till Nordamerika från Valle härad 1910-1919. s. 29
- Tabell IV:13 Antal utvandrare respektive år 1910-1919 från hela riket. s. 29
- Tabell IV:14 Antal utvandrare till Nordamerika från Valle härad 1920-1929. s. 29
- Tabell IV:15 Antal utvandrare respektive år 1920-1929 från hela riket. s. 29
- Tabell V:1 Emigrationen till Nordamerika från Valle härad och från riket som helhet 1860-1929. s. 30